

מתווה מפורט פרק כב

הצעות ודגשים	דיבורי המתחיל ברש#י	תכנים מרכזיים ודגשים	פרק	נושא
<p>הפרק השני במסכת בבא-מציעא, פרק "אלו מציאות" עוסק בהלכות אבדה ומציאה. בפרק זה חכמים דורשים בהרחבה את הפסוקים שלנו ומבארים את מושגי היסוד בהלכות אבדה, כגון: <u>הכרזה</u> – על המוצא להכריז על המציאה כדי שיתפרסם הדבר בין הבריות וסימנים – מי שטוען שהאבדה שלו צריך לתת בה סימנים, וכן למדנו במסכת בבא-מציעא (כח:) שבימי בית שני הקדישו מקום ציבורי בולט להשבת אבידות: "אבן טוען היתה בירושלים, כל מי שאבדה לו אבדה נפנה לשם - זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימני ונוטלה". כיום יש מחלקות אבדות ציבוריות במשטרת ישראל, ברכבת ישראל. כדאי לדון עם התלמידים מה ניתן לעשות בבית הספר להקל על השבת אבדות. ענין חינוכי נוסף שמתקשר לכך הוא, שלדברים יש ערך וראוי להתאמץ לשמור עליהם, לבקש אותם ולהשיב אותם. אמנם בעולם המתועש יש פיחות בערכם של חפצים ביחס לימי קדם, אך צריך להקפיד שלא להגיע לזילות ולהזנחה של רכוש; בסיום השיעור ניתן לחשוב על פעולות שניתן לעשות בענין השבת אבדה בבית הספר.</p> <p>לא להתעלמות! המילה להתעלם חוזרת בפסוקים א-ד שלש פעמים, בהטיות שונות, וכדאי לדון עם התלמידים מדוע. כביכול, ירדה תורה לסוף דעתו של אדם: הנה הוא בדרכו לעבודתו ולעיסוקיו ולפתע מבחין בשור תועה, או</p>	<p>פס' א: "והתעלמת" פירוש האיסור - קל להתחמק מהדבר ויכול "לכבוש עין כאילו אינו רואהו";</p> <p>"לא תראה והתעלמת" האפשרות שמוסיף פירוש הדרש לפסוק: לקרוא את המילה "והתעלמת" בדרך חיובית - פעמים שצריך להתעלם; רש"י מצטט תחילתו של מדרש חכמים בספרי (מדרש ההלכה על חומשים במדבר ודברים), המובא גם במסכת בבא מציעא, ושם מובאות דוגמאות מתי אפשר "להתעלם": "פעמים שאתה מתעלם:</p>	<p>א-ג: מצוות השבת אבדה: איתור שתי המצוות בפסוק א: מצוות לא תעשה ("לא תראה...והתעלמת"), ומצוות עשה ("השב תשיבם"); חובת השמירה והטיפול באבידה "עד דרש אחיך אתו"</p> <p>ד: מצוות טעינה – המקרה - ראייה של "חמור אחיך או שורו נפלים בדרךך", המצוה – "הקם תקים עמו" לעזור לבעלים להטעין המשא על גב הבהמה.</p> <p>ה: איסור "לא ילבש"</p>	<p>כב (3)</p>	<p>המצוות</p>

<p>ביהודי הנאבק בנסיון לייצב את בהמתו. היחלצות לעזרה יכולה להטריח ולשבש את סדר יומו של המסייע, והוא יכול "לפתור" את הענין בקלות על ידי כך ש.. "הוא לא ראה", ואם כך זה לא שייך אליו. על כן התורה מדגישה: לא מתעלמים! יש מחויבות להתאמץ ולסייע לזולתנו. התלמידים יכולים להעלות דוגמאות, התלבטויות ומאמצים הכרוכים במצבים אלו.</p> <p>מצוות טעינה שבפרקנו משלימה את מצוות פריקה המופיעה בפרשת משפטים (שמות 22, ה). פריקה - לפרוק את המשא מהבהמה שכורעת תחתיו (העזרה היא גם לאדם אך בעיקר לבהמה שלא תצטער) טעינה - לעזור לאדם לטעון בחזרה את הבהמה. ישנם גם הבדלים הלכתיים בין שתי המצוות.</p> <p>מתי בפעם האחרונה נפל חמור לידך? מציאות היום-יום בימינו שונה כמובן מהמציאות של דור המדבר, וכדי ליישם את המצוות באופן רלוונטי עלינו לזהות את העקרון של המצווה ולאתר את המקרים המקבילים בימינו ל"טעינה" (פנצ'ר ברכב וכדו', דהיינו סיוע לאדם "תקוע" בטיפול ברכוש)</p> <p>"לא ילבש" פסוק זה יכול להוות בסיס לדיון חינוכי בנושא הלבוש באמצעות סוגיות שהפסוק נוגע אליהן: סוגי הלבוש מובהקים השונים לגברים ולנשים, תכשיטים לבנים, תחפושות וכדו'.</p> <p>שכרן של מצוות אין התורה מציינת בדרך כלל את שכר המצוות, והנה במצוות שילוח הקן מופיע שכר – השפעת טוב ואריכות ימים. רבותינו ז"ל נדרשו לענין זה במקומות רבים. בילקוט שמעוני לספר משלי נאמר: "משל למלך שהכניס פועלים לתוך שדהו לנטעו ולא גלה להם שכר נטיעותיו. לערב כל מי שנטע אילן אחד</p>	<p>כיצד? היה כהן והיא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חברו פטור. לכך נאמר "והתעלמת" - פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאין אתה מתעלם"</p> <p>פס' ד: "הקם תקים": פירוש המצווה – טעינה; "עמר" תנאי שאם אינו מתקיים-פטור</p> <p>פס' ז: "למען ייטב לך" שכרן של מצוות (ר' הצעות להרחבה)</p>	<p>ו-ז: מצוות שילוח הקן – "כי יקרא קן צפור לפניך בדרך" כאשר מזדמן לאדם ציפור-בר (טהורה) רובצת על אפרוחים/ביצים, אסור לו לקחת את האם לבדה, או את האם עם האפרוחים, אלא: מצוות עשה לשלח את האם עד שתרחיק אל מחוץ להישג יד, ואז יטול את הביצים או האפרוחים; שכר מצוות שילוח הקן – "למען ייטב לך והארכת ימים".</p>	
--	---	--	--

<p>נתן לו זהוב אחד, התחילו הכל תמהין ומה זה שלא נטע אלא אילן אחד נטל זהוב אחד אנחנו שנטענו הרבה על אחת כמה וכמה!.."</p> <p>ובתלמוד ירושלמי מסכת פאה (א, א) "...השוה הכתוב מצוה קלה שבקלות למצוה חמורה שבחמורות. מצוה קלה שבקלות זה שילוח הקן, ומצוה חמורה שבחמורות זה כיבוד אב ואם, ובשתייהן כתיב והארכת ימים.."</p> <p>על פי הירושלמי, מצוות שילוח הקן מיוחדת בכך שהיא "קלה" ב"סרגל המאמצים" של המצוות: היא איננה כרוכה בתכנון או במאמץ מוקדם, ואיננה דורשת השקעה כספית, טרחה פיסית או מאמץ נפשי. מכאן קל וחומר למצוות הדורשות מאמצים מיוחדים. חז"ל הביאו לדוגמה את מצוות כיבוד הורים כמצווה חמורה הדורשת מאמץ והשקעה. ניתן לשוחח עם התלמידים על דוגמאות נוספות מחייהם למצוות קשות, וללמוד כמה גדול שכרן, קל וחומר ממצוות שילוח הקן.</p> <p>סכנה! מצוות מעקה היא מצוה ספציפית השייכת לבתי מגורים, ולכלל גג הנגיש לשימוש, ולדעת הרמב"ם אף מברכים עליה. חז"ל הרחיבו את המצווה לדברים אחרים שיש בהם סכנה, וברמב"ם כתב: "...וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה יפה".</p> <p>בגמרא (בבא קמא מו.) מובא: "רבי נתן אומר, מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו? תלמוד לומר: ולא תשים דמים בביתך". כלומר: אסור לאדם לגרום לנזק וסכנה לציבור וליחיד. (בנושא גידול כלב יש לדון על סוג הכלב, ועל הסידורים הנדרשים למניעת סכנה ובהלה)</p>	<p>פס' ח: "כי תבנה" המושג הנלמד מהפרשה - "מצוה גוררת מצוה" וביאור הערך שבדבר; למידה מצטברת – המושג "סמיכות פרשיות".</p>	<p>ח: מצוות מעקה: החובה לעשות מעקה בעת בנין הבית, והנימוק – "ולא תשים דמים בבינתך כי יפל הנפל ממנו", בונה הבית אחראי על כל מכשול הנלווה לבניה זו, וחייב לתקנו, וכל עוד לא תיקן המכשול עובר בלאו.</p> <p>ט-יא: איסורי כלאים: שלשה סוגים של איסורי ערבוב בין מינים: פס' ט - <u>בזריעה</u> – איסור כלאי הכרם: "לא תזרע כרמך כלאים", אסור לזרוע כלאים בתוך הכרם (שני מיני תבואה-חיטה ושעורה, ביחד עם הגפן, זהו האיסור מן התורה וחכמים אסרו מינים נוספים), ואם עבר זרע -</p>	
---	---	---	--

<p>ובספר החינוך כתב: "להסיר המכשולים והנגפים מכל משכנותינו, ועל זה נאמר: "ועשית מעקה לגגך", ובכלל מצוה זו, לבנות ולתקן כל כותל וכל גדר שיהיה מצוי לבוא תקלה ממנו, וזה שהזכיר הכתוב: "לגגך", דבר הכתוב בהווה.."</p> <p>כדאי לנצל את ההזדמנות לעסוק באחריות לציבור במניעת סכנה, ולחשוב עם התלמידים על מקומות/פעולות שניתן לעשות על מנת לתקן מכשול, או לעורר גורמים שונים לדבר כדי למנוע סכנה ונזק, בכיתה, בבית הספר או בסביבה בכלל.</p> <p>"פן תקדש" בספר ויקרא (יט, יט) נזכרו כבר שלוש סוגי הכלאים, ולפיכך נדרשו חכמים ללמוד מה מוסיפה פרשתנו. במקרה של כלאי הכרם המילים המלמדות על הדבר החדש הן: "פן תקדש", כלומר – תיאסר, כהקדש. נמצאנו למדים, שיש את כלאי הזרעים הרגילים, שהם זריעה של שני זרעים משני מינים יחד, אך אינם אסורים בהנאה אם עבר זרע. אולם, בפרשתנו זהו סוג שני של כלאים הנקרא "כלאי הכרם", והוא האסור בהנאה אם יהודי עבר זרע. מכיוון שהדרך היא להדלות את הגפנים, ניתן לראות ביהודה ושומרון כפריים המגדלים גידולים מתחת לגפנים, מצ"ב קישור לתמונה מבית המדרש הגבוה להלכה בהתיישבות.</p> <p>גם איסור כלאי בהמה איננו חוזר על הנאמר בספר ויקרא. שם האיסור הוא יצירת מין חדש על ידי זיווג בהמות, וכאן הוסיפה התורה ואסרה עשיית מלאכה בשני מינים יחדיו. טעמים שונים ומעניינים נאמרו באיסור זה, ורבי חזקיה בן מנוח כתב בפירושו "החזקוני": "שהשור מעלה גרה תמיד ואוכל והחמור</p>	<p>פס' יב: "גדלים תעשה לך" מצוות ציצית היא "אף מן הכלאים", לכך סמכן הכתוב.</p>	<p>נאסר היבול בהנאה ("פן תקדש המלאה הזרע" – שתהיה אסורה כל גדילה שתצא מזריעה זו); פס' י - <u>בחרישה</u> – כלאי בהמה: "לא תחרש בשור ובחמור יחדו" וביארו חכמים שזוהי הדוגמה המצויה, והוא הדין בכל שני מינים; פס' יא - <u>בלבישה</u> – כלאי בגדים: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו": איסור לבישה של בגד העשוי מצמר (חוטים הטוויים מצמר כבשים) ופשתים (חוטים הטוויים מצמח הפשתן).</p> <p>יב: <u>מצוות ציצית</u> ("גדילים" – מעשה שרשרות) נלמדה כבר בפרשת שלח, ונאמרה כאן בסמיכות למצוות הכלאים ללמד שאע"פ שהתכלת הוא צמר צבוע וניתן בבגד פשתים.</p> <p>יג-כח: דיני מוציא שם רע ואונס: חלק זה לא יילמד מתוך הכתוב בבית הספר היסודי. המורה יוכל לתאר בקצרה כי הפרק עוסק בענייני אישות, ובעונשים שונים המוטלים על</p>	
--	--	---	--

<p>אינו מעלה גרה נמצא שזה אוכל וזה מתענה וזהו צער בעלי חיים. ד"א רחמיו של הקב"ה על כל מעשיו ואין כח החמור ככח השור..", ובספר החינוך כתב: "כי מטעמי מצוה זו, ענין צער בעלי חיים שהוא אסור מן התורה, וידוע שיש למיני הבהמות ולעופות דאגה גדולה לשכון עם שאינם מינן וכל שכן לעשות עמהן מלאכה...וכל חכם לב מזה יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם בדבר מכל הדברים, שיהיו רחוקים בטבעם ושונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, והנקלה בנכבד, שאם הקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כל שכן בבני אדם.."</p> <p>שעטנז מצוות התורה מקיפות תחומים רבים מחיינו. מצוות שעטנז מוליכה אותנו אל תחום תעשיית הבגדים. ישנם מקורות שונים להכנת סיבים לשימוש בתעשיית הטקסטיל, ולכל אחד מהם התכונות שלו. האיסור הוא ללבוש בגד שארוג מצמר ופשתים גם יחד. האיסור לא חל על צמחים אחרים (כותנה לדוגמה), משי, או סיבים סינתטיים (כמו פוליאסטר). החומרים מהם עשוי הבגד רשומים על תווית היצרן (לא תמיד בדיוק מוחלט). ישנם מספר מכוונים לבדיקת שעטנז הבקיאיים בסוגי האריגים והבגדים שאותם כדאי לבדוק. מצ"ב קישורים לדרכי טוויט סיבים: טוויט חוטים מצמח הפשתן, טוויט חוטים מצמר כבשים.</p> <p>חידת שעטנז איזה עוד בגד, מלבד ציצית, עשוי מצמר ופשתים, ומצווה ללבשו? התשובה: בגדי כהן גדול – אפוד, חושן ואבנט, העשויים "תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי" (צמר הצבוע בצבעים שונים) "וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר" - הוא פשתן, ולדעת הרמב"ם אף אבנט של כהן הדיוט רקום באותו האופן, ולפיכך "כהנים</p>		<p>מי שחטאו או פגעו בעניינים אלו, כל מעשה על פי חומרתו. המשך הלימוד - בפרק כג.</p>	
---	--	--	--

שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה.."				
---	--	--	--	--